

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi työaikalain sekä kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan työaikalakia sekä kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalakia muutettavaksi siten, että valtakunnallisella työehtosopimuksella voitaisiin moottoriajoneuvon kuljettajien osalta poiketa kuljettajien enimmäistyöaikaa, viikkolepoa ja vuorokautista lepoaikaa sekä työtuntijärjestelmän laatimisvelvollisuutta koskevista määrittäjien lakien säännöksistä. Ehdotetut muu-

tokset mahdollistaisivat tieliikenteen sosiaalilainsäädännön yhdenmukaistamisesta annetun Euroopan yhteisöjen neuvoston asetuksen ja työaikalainsäädännön rinnakkaisesta ja päällekkäisestä soveltamisesta aiheutuvien ongelmien poistamisen.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

PERUSTELUT

1. Nykytilanne

1.1. Työaikalain sekä kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalain säännökset moottoriajoneuvon kuljettajan työajoista

Moottoriajoneuvon kuljettajien työajasta on säännöksiä sekä työaikalaisissa (604/46) että kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalaisissa (400/78). Työaikalakia työaikoja sääntelevänä yleislakina sovelletaan työsuhteessa työtään tekeviin autonkuljettajiin, jollei lain 1 §:n soveltamisalaa koskevista säännöksistä muuta johdu. Pykälän 2 momentin 11 kohdan mukaan lain soveltamisalan ulkopuolelle on nimenomaisesti rajattu muun muassa kauppaliikkeessä ja toimistossa tehtävä työ, johon sovelletaan erityislakina kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalain säännöksiä.

Moottoriajoneuvon kuljettajan enimmäistyöaika määräytyy työaikalain 5 a §:n mukaan. Kuljettajan pisin vuorokautinen työaika riippumatta siitä, onko kysymys säännöllisestä työajasta vai ylityöstä, saa olla

enintään 11 tuntia niiden 24 perättäisen tunnin aikana, jotka seuraavat vuorokautista lepoaikaa. Jos kuljettajan työtä ei voida muulla tavoin sopivasti järjestää, vuorokautista työaikaa voidaan pidentää enintään 13 tunniksi sillä edellytyksellä, että pidennetyt työajan jälkeisen 48 perättäisen tunnin jakson aikana työaika ei ylitä 22 tuntia. Moottoriajoneuvon kuljettajan pisin yhtäjaksoinen työaika saa olla enintään 5,5 tuntia, ja jokaista tällaista työjaksoa kohti kuljettajalle on annettava vähintään 30 minuutin mittainen tauko yhdessä tai kahdessa erässä.

Työaikalain 16 a §:n mukaan moottoriajoneuvon kuljettajalle on annettava vähintään 10 tunnin pituinen vuorokautinen lepoaika jokaisena 24 perättäisen tunnin jaksona. Kuljetustehtävän niin vaatiessa saadaan vuorokautinen lepoaika lyhentää 7 tuntiin. Lepoaikaa ei kuitenkaan saa lyhentää useammin kuin kaksi kertaa seitsemän perättäisen 24 tunnin jakson aikana. Lepojaksi laissa on määritelty aika, jolloin kuljettaja voi vapaasti järjestää ajankäyttönsä osallistumatta mihinkään ammattiinsa kuuluvaan työhön. Viikkolevon osalta moottoriajoneuvon kuljettajiin sovelletaan työaikalain 15 §:n yleis-

tä säännöstä, jonka mukaan viikkolevon tulee olla vähintään 30 tunnin mittainen yhdenjaksoinen vapaa-aika.

Kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalain 4 §:n mukaan henkilö- ja tavarankuljetuksessa työaika voidaan järjestää periodityöksi siten, että se enintään kolmen viikon pituisena ajanjaksona on keskimäärin 40 tuntia viikossa. Työaika ei kuitenkaan saa yleensä ylittää 10 tuntia vuorokaudessa. Pykälässä on lisäksi säännös, jolla kielletään pitämästä moottoriajoneuvon kuljettajaa tieliikenteessä enempää kuin 12 tuntia 24 perättäisen tunnin aikana. Lain 6 §:n 2 momentissa säädetyin edellytyksin tehtävän ylityön vuoksi vuorokautinen työaika voi kuitenkin ylittää 10 tuntia.

1.2. Euroopan yhteisöjen neuvoston asetus tieliikenteen sosiaalilainsäädännön yhdenmukaistamisesta

Euroopan yhteisöjen neuvosto on 20 päivänä joulukuuta 1985 antanut asetuksen (ETY) n:o 3820/85 tieliikenteen sosiaalilainsäädännön yhdenmukaistamisesta. Asetusta sovelletaan siinä määriteltyyn tieliikenteeseen yhteisön alueella.

Asetus tuli noudatettavaksi Suomessa Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen (ETA-sopimus) voimaantulon yhteydessä. Kun tieliikenteen ajo- ja lepoajoista annettun lain (61/90) ajoaikoja, lepoaikoja ja taukoja koskevat säännökset olivat ristiriidassa ja päällekkäisiä mainitun asetuksen kanssa eikä niitä siten ETA-sopimuksen voimaan tultua enää voitu soveltaa, tieliikenteen ajo- ja lepoajoista annettu laki kumottiin vuoden 1994 alusta.

Asetuksen 4 artiklassa on 13-kohtainen soveltamisalaa rajoittava poikkeusluettelo. Asetusta ei sovelleta muun muassa liikenteeseen, jossa käytetään tavarankuljetukseen tarkoitettuja enintään 3,5 tonnia painavia ajoneuvoja, matkustajien kuljetukseen tarkoitettuja ajoneuvoja, joihin mahtuu kuljettajan lisäksi enintään kahdeksan henkeä, säännöllisen henkilöliikenteen ajoneuvoja, joiden liikennereitti on enintään 50 kilometriä, maanteiden kunnossapitoon käytettäviä ajoneuvoja, jätteenkuljetusautoja, postin kuljettamiseen käytettäviä moottoriajoneuvoja ja maidon keräämisen maataloilta käytettäviä autoja. Tämän lisäksi asetuksen 13 artiklan mukaan jäsenvaltio voi myöntää poikkeuksia

asetuksen soveltamisesta eri tyyppisille tai eri tarkoituksiin käytettäville moottoriajoneuvoille.

Asetuksessa, jossa säännellään kuljettajan ajoaikoja eikä välittömästi työaikoja, säädetään 6 artiklassa vuorokautiseksi ajoajaksi enintään 9 tuntia. Kahdesti viikon aikana ajoaika voidaan kuitenkin pidentää 10 tunniksi. Asetus ei estä 9 tai 10 tuntia pitempien työaikojen noudattamista, jos näiden aikojen lisäksi tehty työ on esimerkiksi lastaus- ja purkutyytä. Kahden viikon yhteenlaskettu ajoaika saa asetuksen mukaan olla enintään 90 tuntia.

Asetuksen 8 artiklan mukaan kuljettajan vuorokautisen lepoajan tulee yleensä olla vähintään 11 tunnin mittainen. Kolmesti viikossa se voidaan kuitenkin lyhentää 9 tunnin pituiseksi, jos lyhennys korvataan viimeistään seuraavalla viikolla vastaavasti pidennetyllä vuorokausilevolla. Vuorokausilevon tulee yleensä olla yhdenjaksoinen, mutta jos se annetaan lyhentämättömänä, se voidaan jakaa kahteen tai kolmeen erilliseen jaksoon. Yhden lepoaikajakson vähimmäispituudeksi on kuitenkin asetettu 8 tuntia, ja lepoaikaa on tällöin yhteensä annettava vähintään 12 tuntia 24 tunnin jakson aikana. Asetuksen mukaan vuorokautinen lepoaika voidaan viettää pysäköidyssä ajoneuvossa, jos siinä on makuusija.

Vuorokautinen lepoaika on kerran viikossa pidennettävä 45 tunnin yhtäjaksoiseksi viikkolevoksi. Jos viikkolepo annetaan kuljettajan asuinpaikkakunnalla tai "ajoneuvon tavonmaisella sijaintipaikkakunnalla", se voidaan lyhentää 36 tunniksi, ja jos se annetaan muualla, viikkolepo voidaan lyhentää 24 tuntiin. Lyhennetty viikkolepo on kuitenkin korvattava lyhennystä vastaavalla yhdenjaksoisella lepoajalla, joka on annettava ennen lyhennystä seuraavan kolmannen viikon loppua.

Asetuksen 12 artiklan mukaan kuljettajalla on oikeus poiketa ajoaika- ja lepoaikoja koskevista säännöksistä, jotta hän voisi päästä ajoneuvon tai siinä kuljetettavien henkilöiden taikka tavaroiden turvallisuuden varmistamisen kannalta sopivaan pysähdyspaikkaan. Lisäksi edellytetään, että liikenneturvallisuutta ei vaaranneta. Säädettyjen ajo- ja lepoaikojen poikkeamiseen johtaneista syistä kuljettajan on tehtävä merkintä piirturlevyyn tai työvuorolistaansa.

1.3. Moottoriajoneuvon kuljettajan työajan määräytyminen

Tieliikenteen sosiaalilainsäädännön yhdenmukaistamisesta annetun Euroopan yhteisöjen neuvoston asetuksen soveltaminen sellaisenaan merkitsee sitä, että työsuhteessa oleviin moottoriajoneuvon kuljettajiin tulee soveltaa sekä edellä mainittujen työaikalakien että mainitun asetuksen säännöksiä. Kun säännökset ovat osittain ristiriidassa keskenään, niiden rinnakkainen ja päällekkäinen soveltaminen tuottavat käytännön ongelmia asetuksen soveltamisalan piirissä työskenteleville yrityksille, työntekijöille ja myös säännösten noudattamista valvoville viranomaisille.

Säännösten ristiriitaisuus johtuu osittain työaikalain ja kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalain sekä edellä mainitun neuvoston asetuksen erilaisesta rakenteesta. Työaikalaeissa säännellään autonkuljettajan koko työaika riippumatta siitä, onko kysymys ajosta vaiko varsinaiseen työtehtävään liittyvästä muusta työstä, kuten esimerkiksi auton purkaus- ja lastaustyöstä. Neuvoston asetuksessa säädetään sen sijaan ainoastaan ajoajan enimmäispituudet. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että jos kuljettajan työ on pelkästään ajoa, enimmäistyöaika määräytyy neuvoston asetuksen mukaan, kun taas työaikalain säännöksillä on merkitystä niissä tapauksissa, joissa kuljettajan työtehtäviin kuuluu ajon lisäksi myös muita toimintoja. Vuorokautista lepoaika koskevat säännökset sisältävät puolestaan lepoajoille eri tilanteita eritellen erilaisia vähimmäispituuksia siten, että säännöksiä joudutaan soveltamaan rinnakkain ja päällekkäin. Myös viikkolevon osalta joudutaan soveltamaan sääntelyä kokonaisuudessaan.

Kun neuvoston asetuksen 4 artiklassa on jätetty useat liikennemuodot asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle, tämä merkitsee sitä, että monissa tapauksissa kuljettajien työ- ja lepoaikojen sääntely jää yksinomaan työaikalainsäädännön varaan. Tämän vuoksi työaikalaeissa olevilla moottoriajoneuvon kuljettajia koskevilla erityissäännöksillä on edelleen tärkeä merkitys autonkuljettajien työaikojen sääntelyssä. Edellä mainittujen ristiriitaisuuksien vuoksi käytännön soveltamistilanteiden hallinta edellyttää muutoksia työaikalain autonkuljettajia koskeviin säännöksiin.

Työaikalain muuttamista puoltaa myös asianomaisten työnantaja- ja työntekijäliittojen välisten kuorma-autoalaa ja linja-autohenkilökuntaa koskevien työehtosopimusmääräysten muuttaminen edellä mainittuja riistiriitaisuuksia poistavaan suuntaan. Muun muassa uudet työehtosopimusmääräykset on vuorokausi- ja viikkoleposäännösten osalta yhdenmukaistettu edellä mainitun neuvoston asetuksen kanssa. Kun autonkuljettajiin sovellettavien normien tulee lähtökohtaisesti olla samansuuntaisia riippumatta siitä, kuuluvatko kuljettajat työaikalain vaiko kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalain piiriin, on perusteltua tehdä kumpaankin työaikalakiin toisiaan vastaavat sopimisoikeuden laajennukset.

2. Ehdotetut muutokset

Työaikalakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä mahdollistettaisiin työaikalain säännöksistä poikkeaminen moottoriajoneuvon kuljettajien enimmäistyöaika, viikkolepoa ja vuorokautista lepoaika sekä työntuntijärjestelmän laatimisvelvollisuutta koskeilta osin valtakunnallisella työehtosopimuksella.

Työaikalain 7 §:n 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että säännökset mahdollistaisivat säännöllistä työaika koskevan 5 ja 6 §:n säännöksistä poikkeamisen ohella myös moottoriajoneuvon kuljettajien enimmäistyöaika koskevasta 5 a §:stä poikkeamisen. Kun säännökset tämän jälkeen eivät koskisi pelkästään säännöllisestä työajasta sopimista, ehdotetaan, että momentista poistettaisiin viittaus säännölliseen työaikaan. Ehdotettu sopimusvapauden lisääminen edellyttäisi voimassa olevan 7 §:n 1 momentin viimeisessä virkkeessä olevan säännöksen poistamista momentista. Lepoajoista ja työntuntijärjestelmän laatimisvelvollisuutta koskevasta säännöksestä poikkeaminen mahdollistettaisiin säätämällä lakiin lisättäväksi ehdotetussa 20 c §:ssä. Sopimisvelvollisuuden ulottaminen lepoaikoihin edellyttäisi työaikalain 16 a §:n 3 momentin kumoamista.

Kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalain 5 §:ään, jossa säädetään mahdollisuudesta poiketa säännöllisestä työajasta työehtosopimuksella, ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jonka mukaan 1 momentissa olevat säännöllisen työajan enimmäismääriä vuoro-

kaudessa ja viikossa sääntelevät rajoitukset eivät koskisi moottoriajoneuvon kuljettajien työajoista sopimista. Uusi 3 momentti antaisi valtakunnallisille työnantajain ja työntekijöiden yhdistyksille mahdollisuuden sopia autonkuljettajien enimmäistyöajoista lain 5 §:ssä säädettyjen rajoitusten estämättä.

Kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalain 8 §:n 2 momentissa säädetään vuorokautisista vähimmäislepoajoista tilanteissa, joissa ylityötä joudutaan teettämään yli normaaliksi säädetyn määrän. Sellaisten määräaikaisten tai muuten kiireellisten toimitusten hoitamiseksi, joiden vuoksi ei ehditä hankkia lisätyövoimaa tai sellaista ei kohtuudella voida edellyttää hankittavaksi, vähimmäislepoajaksi säädetään 12 tuntia kestävä keskeytymätön lepoaika vuorokaudessa. Tavarapilaantumisen estämiseksi suoritettavassa työssä samoin kuin joulumarkkinoiden vuoksi välttämättömässä työssä, vähimmäislepoajaksi säädetään 10 tunnin keskeytymätön lepo vuorokaudessa. Samoin perustein kuin työaikalakia ehdotetaan muutettavaksi, ehdotetaan, että työnantajain ja työntekijäin yhdistyksillä, joiden toimintapiiri käsittää koko maan, olisi oikeus työehtosopimuksessa sopia moottoriajoneuvon kuljettajan osalta edellä mainituista vähimmäislepoajoista poikkeavasti. Asiasta säädettäisiin lakiin lisättäväksi ehdotetussa 8 a §:ssä, jonka otsikoksi ehdotetaan "vuorokautisista lepoajoista työehtosopimuksella poikkeaminen".

Viikkolepoa koskevassa kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalain 9 §:n 2 momentissa on luettelo tapauksista, joissa voidaan poiketa pykälän 1 momentista. Momentin mukaan työntekijälle on annettava sunnuntai ajaksi vähintään 38 tuntia kestävä yhdenjaksoinen viikkolepo. Viikkolepo voidaan kuitenkin antaa viikon muunakin aikana, jos työtä sen luonteen vuoksi tehdään kaikkina viikonpäivinä. Viikkolepoa koskevista säännöksistä poikkeaminen on tehty mahdolliseksi hätätyössä sekä työssä, johon työntekijää tarvitaan tilapäisesti turvaamaan liikkeesä tai yrityksessä suoritettavan työn säännöllinen kulku. Tähän poikkeusluetteloon ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 kohta, jonka mukaan moottoriajoneuvon kuljettajan osalta valtakunnalliset työnantajien ja työntekijöiden yhdistykset voisivat työehtosopimuksin sopia viikkolevosta lain säännöksistä poiketen.

Sekä työaikalakiin että kauppaliikkeiden ja

toimistojen työaikalakiin ehdotetut muutokset vahvistaisivat suomalaiselle työmarkkinamallille tyypillistä piirrettä toteuttaa puolipakottavin säännöksin työntekijän suojelua. Ehdotetut säännökset antaisivat valtakunnallisille työmarkkinajärjestöille mahdollisuuden työehtosopimuksin poiketa lain muutoin pakottavista säännöksistä. Käytännössä tämä merkitsisi sitä, että työmarkkinajärjestöt valtuutettaisiin sopimaan laissa tarkasti yksilöidyistä ehdoista lain pääsäännöksistä poiketen paitsi työntekijän eduksi myös hänen haitakseen. Puolipakottavien säännösten käytön perusteena myös työaikalainsäädännössä on se, että valtakunnalliset työmarkkinajärjestöt alan työntekijöiden edustajina kykenevät riittävässä määrin ottamaan huomioon työntekijöiden suojan tarpeen kokonaisuutena niin, että jostakin lain säännöksestä poikkeamisesta työntekijän vahingoksi ei aiheudu ongelmia. Toisaalta valtakunnallisella työehtosopimuksella voidaan ottaa huomioon sekä yritysten että niiden henkilöstön tarpeet työaikajärjestelyissä. Säännösehdoituksissa on työehtosopimustasoisten sopimusten vaikutukset ulotettu myös järjestäytymättömien työntekijöiden työsuhteisiin.

Alan työmarkkinajärjestöjen moottoriajoneuvon kuljettajien enimmäistyöaikaan ja lepoaikoihin sekä taukoihin kohdistuvaa sopimisvapautta rajoittaa teliikenteen sosiaalilainsäädännön yhdenmukaistamisesta annettu Euroopan yhteisöjen neuvoston asetus, joka on, kuten edellä on todettu, suoraan sovellettavaa oikeutta. Asetuksessa on muun muassa tauko- ja lepoaikojen yhteismäärän lisääntymistä koskevilla säännöksillä pyritty takaamaan kuljettajien työturvallisuus ja toisaalta liikenneturvallisuuden säilyminen.

Moottoriajoneuvon kuljettajien työaika sellaisessa liikenteessä, jota mainittu asetus ei koske, määräytyisi edelleen pelkästään työaikalain tai kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalain säännösten tai niiden nojalla tehtyjen valtakunnallisten työehtosopimusten määräysten perusteella. Työsopimuslain (320/70) 17 §:n yleissitovuussäännös takaa edelleen sen, että yleissitovana pidettävän työehtosopimuksen ehtoja sovelletaan vähimmäisehtoina myös järjestäytymättömien työnantajien palveluksessa olevien työntekijöiden työsuhteissa.

Työtuntijärjestelmän laatiminen moottoriajoneuvon kuljettajille ei ole voimassa ole-

van työaikalain edellyttämässä laajuudessa käytännössä ollut aina mahdollista. Tämän vuoksi yritykset ovat joutuneet hakemaan työsuojelupiirin poikkeuslupajaostolta lupaa poiketa työtuntijärjestelmän laatimisvelvollisuudesta. Työtuntijärjestelmän laatimiseen liittyvien ongelmien ratkaisemiseksi alan työmarkkinajärjestöt ovat sopineet työehtosopimuksin, että työtuntijärjestelmään tulee merkitä päivittäisen työajan alkamisaika sekä työntekijän vapaapäivät. Milloin tällaisen työtuntijärjestelmän laatiminen työn laatuun nähden on kuitenkin vaikeaa, voidaan asianomaisten työnantaja- ja työntekijäliittojen välisen työryhmän päätöksellä siitä poiketa. Voimassa olevan työaikalain mukaan vastavainlainen järjestely edellyttää työsuojelupiirin poikkeuslupajaoston yksittäistapauksessa antamaa lupaa. Työtuntijärjestelmän laatimiseen liittyvien käytännön ongelmien helpottamiseksi ehdotetaan, että moottorijouneuvon kuljettajien osalta työtuntijärjestelmän laatimisvelvollisuutta koskevasta säännöksestä voidaan sopia laista poikkeavasti valtakunnallisella työehtosopimuksella. Jollei asiasta sovita ehdotetussa 20 c §:ssä tarkoitettulla työehtosopimuksella, myöntäisi työtuntijärjestelmän laatimisvelvollisuudesta poikkeuksen edelleen poikkeuslupaviranomainen.

3. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole merkittäviä vaikutuksia valtion tai kuntien talouteen. Siltä osin kuin esityksessä ehdotetaan luovuttavan työsuojelupiirin poikkeuslupajaostolta haettavista poikkeusluvista työtuntijärjestelmän laatimisvelvollisuuden osalta, se merkitsee asioiden käsittelyn yksinkertaistumista sekä mahdollisesti jossakin määrin kustannussäästöä.

4. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Suomi on ratifioinut vuonna 1935 Kansainvälisen työjärjestön ILO:n vuonna 1930 hyväksymän yleissopimuksen, joka koskee liikkeiden ja toimistojen työajan sääntelyä (SopS 43/35). Yleissopimuksen on ratifioinut yhteensä 30 valtiota. Euroopan unionin jäsenvaltioista sopimuksen ovat Suomen lisäksi ratifioineet Itävalta, Luxemburg ja Espanja. Uusi-Seelanti on irtisanonut sopimuk-

sen.

Sopimuksen mukaan viikoittainen työaika ei saa ylittää 48 tuntia viikossa eikä kahdeksaa tuntia päivässä. Sopimuksen 4 artiklan mukaan viikoittainen työaika voidaan kuitenkin jakaa siten, ettei päivittäinen työaika ylitä kymmentä tuntia. Sopimus sallii lisäksi poikkeukselliset työaikajärjestelyt tietyin edellytyksin. Julkisen viranomaisen antamissa säännöissä voidaan sallia työajan jakaminen viikkoa pidemmälle ajanjaksolle niin, että keskimääräinen työaika ei ylitä 48 tuntia viikossa eikä päivittäinen työaika 10 tuntia.

Sopimus mahdollistaa 7 artiklan nojalla julkisen viranomaisen antamin säännöksiin tai määräyksiin tehdä pysyviä tai tilapäisiä poikkeuksia sopimuksen soveltamisalasta. Pysyviä poikkeuksia voidaan työn laadun vuoksi myöntää ajoittaiseen työhön, kuten vartiointiin tai talojen kunnossapitoon. Myös välittömästi suoritettavat aloittamis- ja lopettamistyöt voivat muodostaa pysyvän poikkeuksen silloin, kun työt on suoritettava yrityksen muun henkilökunnan vahvistetun työajan ulkopuolella. Pysyviä poikkeuksia voidaan myöntää myös silloin, kun yrityksen työn laatu, väestön määrä tai työskentelevien henkilöiden luku edellyttävät lyhyempää sääntelyä.

Kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalain soveltamispiirissä olevien autonkuljettajien työ poikkeaa luonteensa puolesta kauppaliikkeissä ja toimistoissa kiinteästi työskentelevien työntekijöiden työstä. Työ suoritetaan pääosin liikkeen ulkopuolella ja työn suorittaminen on tarpeellista ja osin välttämätöntäkin myös muun henkilökunnan työaikojen ulkopuolella. Työt muistuttavat lisäksi jossakin määrin aloittamis- ja lopettamistyötä. Esimerkiksi tavaran toimittaminen kauppaliikkeisiin on joissakin tapauksissa suoritettava ennen liikkeiden aukeamista asiakkaille. Näillä perusteilla voitaneen lailla säätää mahdollisuudesta työehtosopimuksin sopia autonkuljettajien työajoista ILO:n edellä mainitun yleissopimuksen määräyksistä poiketen. Yleissopimuksen soveltamisalasta tehtävää poikkeusta koskeva asia on ollut käsiteltävänä Suomen ILO-neuvottelukunnassa.

Työaikalainsäädäntökomitean mietinnössä (komiteamietintö 1993:2) on todettu, että uudistuksen toteuttaminen edellyttäisi ILO:n mainitun yleissopimuksen irtisanomista. So-

pimuksen irtisanomisedellytyksiä jouduttaneen selvittämään viimeistään työaikalain kokonaisuudistuksen yhteydessä. Myös Suomen ILO-neuvottelukunta on katsonut, että lopullinen arvio yleissopimuksen irtisanomistarpeesta tulee tehtäväksi siinä vaiheessa, kun hallitus päättää, missä muodossa työaikalain kokonaisuudistus ehdotetaan toteutettavaksi.

5. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu yhdessä asianomaisten työmarkkinaosapuolten kanssa, ja se perustuu järjestöjen työministeriölle toimittamaan yksimieliseen aloitteeseen.

6. Voimaantulo

Lait eivät edellytä erityistä koulutusta tai tiedottamista, vaan asianomaisilla työmarkkinajärjestöillä ja yrityksillä on valmius ryhtyä soveltamaan lakeja nopeasti. Tämän vuoksi lait ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**työaikalain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 2 päivänä elokuuta 1946 annetun työaikalain (604/46) 16 a §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on 20 päivänä helmikuuta 1976 annetussa laissa (189/76),

muutetaan 7 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on mainitussa 20 päivänä helmikuuta 1976 annetussa laissa, sekä

lisätään lakiin uusi 20 c § seuraavasti:

7 §

Työnantajien ja työntekijöiden yhdistyksillä, joiden toimintapiiri käsittää koko maan, on oikeus työ- ja virkaehtosopimuksessa sopia 5, 5 a ja 6 §:n säännöksistä poikkeavasti kuitenkin niin, ettei työaika keskimäärin ylitä 40 tuntia viikossa. Tällaista työehtosopimuksen määräystä on noudatettava siinä laajuudessa kuin sopimukseen sidottu työnantaja muutoinkin on velvollinen sopimusta soveltamaan.

20 c §

Sen lisäksi, mitä 7 §:n 1 momentissa säädetään, työnantajien ja työntekijöiden yhdistyksillä, joiden toimintapiiri käsittää koko maan, on oikeus työ- ja virkaehtosopimuksessa sopia moottoriajoneuvon kuljettajan osalta 15, 16 a ja 20 §:n säännöksistä poikkeavasti.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199.

2.

L a k i**kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 26 päivänä toukokuuta 1978 annetun kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalain (400/78) 9 §:n 2 momentti sekä
lisätään 5 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna 17 päivänä joulukuuta 1993 annetulla lailla (1183/93), uusi 3 momentti ja lakiin uusi 8 a § seuraavasti:

5 §

*Säännöllisestä työajasta
 työehtosopimuksella poikkeaminen*

Mitä 1 momentissa säädetään säännöllisen työajan enimmäismäärästä vuorokaudessa ja viikossa, ei koske moottoriajoneuvon kuljettajia.

8 a §

*Vuorokautisista lepoajoista
 työehtosopimuksella poikkeaminen*

Työnantajien ja työntekijöiden yhdistyksillä, joiden toimintapiiri käsittää koko maan, on oikeus työehtosopimuksessa sopia moottoriajoneuvon kuljettajien osalta 8 §:n 2 momentin säännöksistä poikkeavasti.

9 §

Viikkolepo

Tämän pykälän säännöksistä voidaan poiketa:

- 1) 6 §:n 3 momentissa tarkoitettua hätätyötä tehtäessä;
- 2) milloin työntekijää tilapäisesti tarvitaan työhön hänen viikkoleponsa aikana liikkeessä tai yrityksessä suoritettavan työn säännöllisen kulun turvaamiseksi; sekä
- 3) moottoriajoneuvon kuljettajan osalta sellaisten työnantajien ja työntekijöiden yhdistysten tekemällä työehtosopimuksella, joiden toimintapiiri käsittää koko maan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
 kuuta 199 .

Helsingissä 29 päivänä syyskuuta 1995

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Ministeri *Terttu Huttu-Juntunen*

1.

L a k i

työaikalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 2 päivänä elokuuta 1946 annetun työaikalain (604/46) 16 a §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on 20 päivänä helmikuuta 1976 annetussa laissa (189/76),

muutetaan 7 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on mainitussa 20 päivänä helmikuuta 1976 annetussa laissa, sekä

lisätään lakiin uusi 20 c § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

7 §.

Työnantajain ja työntekijäin yhdistyksillä, joiden toimintapiiri käsittää koko maan, on oikeus työ- ja virkaehtosopimuksessa sopia säännöllisestä työstä 5 ja 6 §:n säännöksistä poikkeavasti, kuitenkin niin, ettei työaika keskimäärin ylitä 40 tuntia viikossa. Tällaista työehtosopimuksen määräystä on noudatettava siinä laajuudessa kuin sopimukseen sidottu työnantaja muutoinkin on velvollinen sopimusta soveltamaan. *Sopia ei kuitenkaan saa moottoriajoneuvon kuljettajan 5 a ja 6 §:ssä säädetyn pisimmän työajan pidentämisestä.*

16 a §

Tässä pykälässä säädetyn lepoajan lyhentämisestä ei saa sopia 7 §:n 1 momentissa tarkoitettussa työehtosopimuksessa.

7 §

Työnantajien ja työntekijöiden yhdistyksillä, joiden toimintapiiri käsittää koko maan, on oikeus työ- ja virkaehtosopimuksessa sopia 5, 5a ja 6 §:n säännöksistä poikkeavasti kuitenkin niin, ettei työaika keskimäärin ylitä 40 tuntia viikossa. Tällaista työehtosopimuksen määräystä on noudatettava siinä laajuudessa kuin sopimukseen sidottu työnantaja muutoinkin on velvollinen sopimusta soveltamaan.

16 a §

(3 mom. kumotaan)

20 c §

Sen lisäksi, mitä 7 §:n 1 momentissa säädetään, työnantajien ja työntekijöiden yhdistyksillä, joiden toimintapiiri käsittää koko maan, on oikeus työ- ja virkaehtosopimuksessa sopia moottoriajoneuvon kuljettajan osalta 15, 16 a ja 20 §:n säännöksistä poikkeavasti.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

2.

Laki**kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 26 päivänä toukokuuta 1978 annetun kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalain (400/78) 9 §:n 2 momentti sekä
lisätään 5 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna 17 päivänä joulukuuta 1993 annetulla lailla (1183/93), uusi 3 momentti ja lakiin uusi 8 a § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

5 §

5 §

*Säännöllisestä työajasta
 työehtosopimuksella poikkeaminen*

*Säännöllisestä työajasta
 työehtosopimuksella poikkeaminen*

Mitä 1 momentissa säädetään säännöllisen työajan enimmäismäärästä vuorokaudessa ja viikossa, ei koske moottoriajoneuvon kuljettajia.

8 a §

*Vuorokautisista lepoajoista
 työehtosopimuksella poikkeaminen*

Työnantajien ja työntekijöiden yhdistyksillä, joiden toimintapiiri käsittää koko maan, on oikeus työehtosopimuksessa sopia moottoriajoneuvon kuljettajien osalta 8 §:n 2 momentin säännöksistä poikkeavasti.

9 §

9 §

*Viikkolepo**Viikkolepo*

Tämän pykälän säännöksistä voidaan poiketa:

1) 6 §:n 3 momentissa tarkoitettua hätätyötä tehtäessä; sekä

2) milloin työntekijää tilapäisesti tarvitaan työhön hänen viikkoleponsa aikana liikkeesä tai yrityksessä suoritettavan työn säännöllisen kulun turvaamiseksi.

Tämän pykälän säännöksistä voidaan poiketa:

1) 6 §:n 3 momentissa tarkoitettua hätätyötä tehtäessä;

2) milloin työntekijää tilapäisesti tarvitaan työhön hänen viikkoleponsa aikana liikkeesä tai yrityksessä suoritettavan työn säännöllisen kulun turvaamiseksi; sekä

3) moottoriajoneuvon kuljettajan osalta sellaisten työnantajien ja työntekijöiden yhdistysten tekemällä työehtosopimuksella, joiden toimintapiiri käsittää koko maan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
 kuuta 199 .